

Brandförsvaret
Tjänsteskrivelse till Rådningnämnden

Datum:
2026-03-30

Diarienummer:
RÄN-2025-00114

Handläggare:
Elin Öberg

Rapportering av internkontrollmoment 2026, kontroll av arbetssätt, system och rutiner för praktisk hantering av skum vid räddningsinsatser

Förslag till beslut

Rådningnämnden beslutar

1. **att** godkänna bifogat internkontrollmoment gällande kontroll av arbetssätt, system och rutiner för praktisk hantering av skum vid räddningsinsatser
2. **att** uppdra åt brandchef att säkerställa att plan för långsiktig lösning för praktisk övning av skum tas fram, samt
3. **att** uppdra åt brandchefen att kompetenshöjande insatser genomförs så att fler tankbilschaufförer i ett första steg bedömer sin förmåga att hantera skum som tillräcklig.

Ärendet

Rapportering av internkontrollmoment 2026, kontroll av arbetssätt, system och rutiner för praktisk hantering av skum vid räddningsinsatser.

Kontroll av att rutiner och arbetssätt finns för hantering av skum vid räddningsinsatser och att dessa är kända och prövade. Kontroll av att berörda tjänstepersoner har tillräckligt med kunskap för hanteringen av skum på skadeplats.

Beredning

Ärendet är berett av tjänsteperson vid Uppsala brandförsvaret.

Föredragning

Kontrollen har genomförts genom intervju av handläggare på avdelningen Rädning och Förebyggande för granskning av gällande rutiner. Därefter enkätutskick till samtliga tankbilschaufförer på de stationer inom Uppsala brandförsvaret som har skumresurser på sina tankbilar. Enkäten undersökte bland annat deltagarnas erfarenhet, övningsfrekvens och självskattad förmåga att hantera skum. Slutligen analyserades enkätresultatet.

Kontrollen har fokuserat på personalen som bemannar tankbilarna som praktiskt ska hantera skum på skadeplats.

Kontrollen visar att brandförsvaret har tydliga styrdokument som anger att sex stationer – Fyrislund, Rosendal, Bärby, Österbybruk, Gimo och Tierp – ska kunna genomföra storskalig släckning av brandfarlig vätska med B-skum. Rutiner finns för ansvar och beslut kring skumanvändning, där insatsledare eller högre befattningshavare har befogenhet att fatta beslut om skuminsats. Miljöhänsyn är en integrerad del av dessa rutiner.

Enkätsvaren från tankbilschaufförer vid de sex stationer visar att den praktiska kunskapen om skumhantering är låg. Av de som svarat har många aldrig praktiskt övat med skum, och ungefär hälften av heltidsanställda samt 60 % av deltidsanställda skattar sin förmåga som låg eller mycket låg. Endast cirka 20 % av både heltid- och deltidsanställda bedömer sin förmåga som god eller mycket god.

Granskningen av rutiner och arbetssätt för hantering av skum vid räddningsinsatser är genomförd med anmärkning. Granskningen konstaterar att bristande möjligheter till praktisk övning är en central orsak till den låga kompetensen. Utan praktisk övning är det även svårt att lära sig skillnaden på att bara få fram skum eller att få fram ett bra skum som är effektivt för att släcka bränder. För att höja förmågan rekommenderas att en långsiktig lösning för praktisk övning tas fram och att kompetenshöjande insatser genomförs så att fler tankbilschaufförer i ett första steg bedömer sin förmåga som tillräcklig även om den långsiktiga ambitionen bör vara att förmågan ska vara god eller mycket god.

Beslutsunderlag

- Tjänsteskrivelse daterad 2026-03-30
- Bilaga 1. Kontroll av arbetssätt, system och rutiner för praktisk hantering av skum vid räddningsinsatser

Brandförsvaret

Johan Szymanski
Brandchef

Brandförsvaret
Rapport

Handläggare:
Patrik Kjellberg

Datum:
2026-03-21

Diarienummer:
RÄN-2025-00114

Sida 1 (3)

Rapportering av internkontrollmoment 2026, kontroll av arbetssätt, system och rutiner för praktisk hantering av skum vid räddningsinsatser

Kontrollmoment

Kontrollera att rutiner och arbetssätt finns för hantering av skum vid räddningsinsatser och att dessa är kända och prövade. Kontrollera att berörda tjänstepersoner har tillräckligt med kunskap för hanteringen av skum på skadeplats.

Metod och urval

Kontrollen har genomförts genom intervju av handläggare på avdelningen Räddning och Förebyggande för granskning av gällande rutiner. Därefter enkätutskick till samtliga tankbilschaufförer på de stationer inom Uppsala brandförsvaret som har skumresurser på sina tankbilar. Slutligen analyserades enkätresultatet.

Kontrollen har fokuserat på personalen som bemannar tankbilarna som praktiskt ska hantera skum på skadeplats.

Resultat

I det förvaltningsövergripande styrdokumentet *Uppsala brandförsvares operativa förmåga* framgår det att sex stationer ska ha förmågan att genomföra storskalig släckning av brandfarlig vätska. Dessa stationer är Fyrislund, Rosendal, Bärby, Österbybruk, Gimo och Tierp. Varje station har en beskrivning över vilken förmåga som ska finnas och för dessa sex stationer framgår det i denna att stationen ska kunna agera resurs med tankenhet försedd med B-skum. När personal genomgår utbildningskontrollen för att bli tankbilschaufför är skum med som punkt i den

Vi samverkar i en gemensam räddningsnämnd:
Tierps kommun, Uppsala kommun och Östhammars kommun

Postadress: Uppsala kommun, Brandförsvaret, 753 75 Uppsala
Telefon: 018-727 30 00
www.uppsalabrandforsvar.se

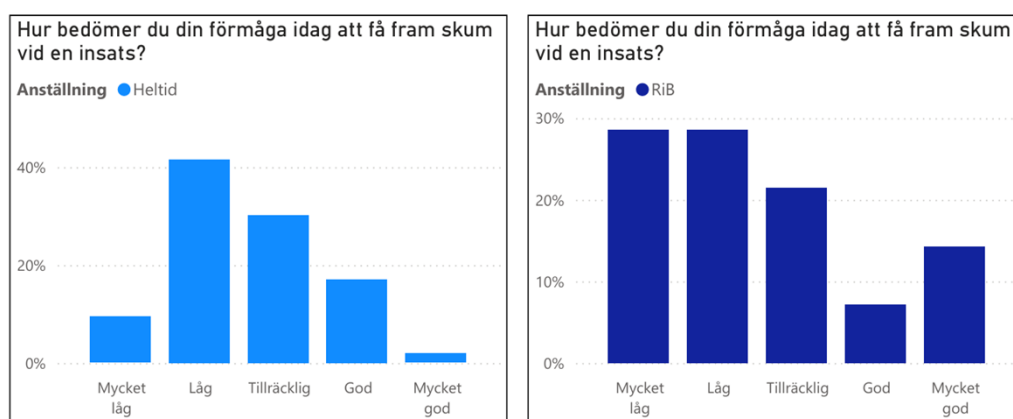
checklista som ska gås igenom. Granskningen visar att det i styrdokumenterna är tydligt vilka stationer som ska ha förmåga att hantera skum.

Brandförsvaret har en rutin för användning av skum och i den framgår räddningsledarens ansvar vid beslut om skuminsats. Det framgår att lägst insatsledare har befogenhet att fatta beslut om att använda skum vid räddningsinsats. Vid övning krävs en övningsanläggning anpassad för skum, vilket Uppsala brandförsvaret inte har. Idag saknas möjlighet att öva med skum inom Uppsala brandförsvaret och eventuella avsteg från förbudet att öva med skum måste beslutas av avdelningschef för Räddning och Förebyggande. Reglerna i rutinen för användande av skum syftar till att minimera skadlig miljöpåverkan från brandförsvarets skum. Miljöhänsyn vid skuminsats är för samtlig operativ personal även en del av det årliga utbildningsblocket kring farliga ämnen.

Den enkät som skickades ut till stationerna som ska ha förmåga till skumsläckning besvarades av 67 personer, vilket är en svarsfrekvens på cirka 68 % av de som har kompetens att bemanna rollen som tankbilschaufför.

Enkäten ställde frågor kring hur länge man varit tankbilschaufför, när man senast deltog i en teoretisk respektive praktisk övning, samt att deltagarna fick skatta sin egen kunskap om hur skumsystemet på tankbilen fungerar och om man bedömde att man idag hade förmåga att få fram skum vid en insats. Nedan redovisas delar av resultatet från enkäten.

I figur 1 nedan visas resultatet av tankbilschaufförernas egen skattning av sin förmåga att idag få fram skum vid en räddningsinsats. För heltidspersonalen skattar cirka 50 % sin förmåga som låg eller mycket låg, vilket kan jämföras med cirka 60 % av deltidspersonalen. Cirka 20 % av både heltidspersonalen och deltidspersonalen skattar sin förmåga som god eller mycket god. Resterande personal, cirka 30 % för heltiden och cirka 20 % för deltiden, skattar sin förmåga som tillräcklig.

Figur 1. Självskattning av förmåga att få fram skum vid en räddningsinsats.

Att många skattar sin förmåga som låg eller mycket låg är inte konstigt om man tittar på resultatet i figur 2 som visar när man senast deltog i en praktisk övning med skum. Av de 67 tankbilschaufförerna som svarande på enkäten har 33 aldrig genomfört en praktisk övning med skum. För deltidspersonalen har endast cirka 35 % av de som är tankbilschaufförer praktiskt övat med skum.

Figur 2. Senast som tankbilschaufförerna som svarade på enkäten övat praktiskt med skum.

Det ska även noteras att flertalet av de som har skattat sin förmåga som tillräcklig eller god aldrig praktiskt har övat med skum, vilket gör bedömningen av den egna förmågan svår. Utan praktisk övning är det även svårt att lära sig skillnaden på att bara få fram skum eller att få fram ett bra skum som är effektivt för att släcka bränder.

Risken som detta internkontrollmoment är satt att kontrollera är om Uppsala brandförsvaret saknar praktisk kompetens att använda skum på räddningsinsatser på grund av att vi inte övar med skum i tillräcklig omfattning. Granskningen av rutiner och arbetssätt för hantering av skum vid räddningsinsatser är genomförd med anmärkning. Det är i granskningen tydligt vilka stationer som ska ha förmågan att använda skum vid räddningsinsatser. Analysen av enkätsvaren från tankbilschaufförerna på de aktuella stationerna visar dock att den praktiska kunskapen är för låg. En central anledning till den låga förmågan bedöms vara att Uppsala brandförsvaret idag saknar förmåga att öva med skum och att stor del av personalen som bemannar tankbilarna på de stationer som ska ha skumförmåga aldrig praktiskt har övat med skum.

Kommentar

För att höja förmågan inom Uppsala brandförsvaret till brandsläckning med skum från tankbil är det viktigt att hitta en långsiktig lösning för hur personalen praktiskt ska kunna öva med skum. Innan denna lösning är på plats behöver kompetenshöjande åtgärder vidtas så att en större andel av tankbilschaufförerna i alla fall kan skatta sin förmåga att få fram skum vid en räddningsinsats som tillräcklig även om den långsiktiga ambitionen bör vara att förmågan ska vara god eller mycket god.

Patrik Kjellberg
Enhetschef Riskhantering